

Imre László

Debreceni folyóiratok kultúráért, tudományért (A Debreceni Szemle jubileumán)

Mint a természettudományokban, úgy a szellemtudományokban is nemcsak a kezdeti állapotból vezethető le lépcsőfokokként újabb és újabb stádium, hanem a végső állapot kialakulásának útja is megmagyarázható az időben visszafelé haladva. (Az már külön kérdés, hogy a valami miatt és a valami után féle kapcsolódás mennyiben támasztható alá és mennyiben téveszthető össze.) Ha például immár tartósan létezik Debrecenben *Vulgo* címmel filozófiai folyóirat, mennyiben van köze a Debreceni Kollégium 18. századi bölcseleti hagyományaihoz, a Kanttal levelező professzorokhoz. Vagy a *Competitio* épít-e arra, hogy a 17. századi Európa egyik legsikeresebb gazdasági centruma az iparúzó, kereskedő (ahogy mondani szokás: a marháit Hollandiáig, sőt Londonig hajtó) Debrecen?

Mert az irodalmi kapcsolódás tagadhatatlan. Az *Alföld*-et főszerkesztő Aczél Géza és a *Debreceni Disputá*-t főszerkesztő Varga Pál még közvetlen kapcsolatban volt azzal a Kovács Kálmánnal és Juhász Bélával, akik nemcsak élén álltak az *Alföld*-nek az 1970-es, 1980-as években, hanem baráti, kollegiális viszonyban voltak azzal a Juhász Gézával és Kardos Pállal, akik a két világháború közötti debreceni irodalmi élet exponensei voltak, Németh László és Gulyás Pál közvetlen közelében működtek, amikor azok létrehozták a *Válasz*-t, sőt azoknak a 19. század végéről ittmaradt tanároknak, református papoknak, literátus embereknek a kézmelegét is őrizték, akik Arany János, sőt Csokonai és Fazekas Mihály nyomán ültek egy-egy padban, fogtak meg egy-egy kilincset.

Ilyen módon tehát, aki ma lapot szerkeszt Debrecenben, derekas tradíció folytatója. Csak az nem egyértelmű, hogy ez a követés és a hűség, vagy a szembehelyezkedés és a szakítás parancsát sugalmazza-e a 21. század elején. Mert hogy művészi és szellemi értékteremtés tradícióápolásból, s a vele való szakításból egyként eredhet. Bata Imre, aki az 1950-es, 60-as évek irodalmi életének volt jeles kritikusa, irodalomtörténésze, aztán Pestre kerülve az *Élet és Irodalom* főszerkesztőjeként végezte pályáját a 80–90-es években, így írt erről a furcsa, egyszerre megköltő és elidegenítő hatásról. „Ha valaki az irodalomban tevékenykedő embert itt, Debrecenben megkérdezne, milyen kapcsolatban, milyen érzelmi viszonyban van ezzel a várossal, bizonyára azt mondaná: hazatalált, de elvágyódik... Van ebben a városban valami nagyon ismerős, falusiasan otthonos, s olykor nagyon jó elnyújtózni benne.

Egyeteme a csendes Nagyerdőbe bújt, délben hallani a harangszót, s reggel, a villamoson, a munkába sietők majdnem köszönnek egymásnak, annyira ismerősek.”¹ (Mondanunk sem kell, hogy itt még az 50–60-as évek Debrecenéről van szó, melyet mi, mostani idősebbek, emlékezetünkben őrzünk ma is.)

A debreceniség egyébként inkább megbélyegző minősítés a 18. századtól, s talán az ma is, sokak szempontjából. Büszkén emlegetjük a Kollégiumot, a magyar felvilágosodás fellegvárát, Kazinczy azonban maradinak és alacsony ízlésűnek vélte. Nemcsak nyelvi téren minősült ez konzervativizmusnak, valami bezárkózás hosszan jellemezte. Lassan ébredő, de szeleburdi újdonságoktól és kérészetű mozgalmaktól csakugyan őrizkedett, tehát valóban a „maradandóság városa”, mint Ady mondta, de jó és rossz értelemben egyaránt. Kezdetben a „kálvinista Róma” kifejezés is elmarasztaló volt. Még állítólag Révész Imre is (a híres püspök és nagy történész a 20. század első felében) azt mondta róla, hogy kálvinista, de Róma, ez utóbbit negatív hanglejtéssel emelve ki. Tény viszont, hogy a modern, az új Európa éppen a protestantizmus racionalizmusával, demokratizmusával, polgáriassal szemléletével függ össze Angliában, Hollandiában, Svájcban, a skandináv országokban.

És az már közvetlen előzménye a debreceni folyóiratoknak, a debreceni tudományosságának, hogy a német, holland egyetemekkel való szoros kapcsolat, az onnan évről évre hazatérő debreceni diákok évszázadokra szólóan biztosították ennek a városnak és szellemi életének azt a tudományos és kulturális nyugat-európai szinkronját, amiről a 20. század végén már álmodni sem lehetett. Mivel a Kollégium partikulái, vidéki algimnáziumai révén Debrecen a fél ország legtehetségesebb gyermekeit vonzotta magához, a népi eredetű magyarnak és az európai szellemnek olyan találkozóhelye született meg itt, amiből valami még a 20. század második felében is érezhető volt. Nyugat és Kelet találkozott itt, s ezzel olyan nagy szót mondtunk, ami sok mindennek kulcsa lehet.

A szegény sorsú gyermekek millióit felnevelő Kollégium a legnagyobb dologt művelte, ami akkor a magyarságtól tellett. Ennek valamiféle nyoma még 30–40 évvel ezelőtt is megvolt, ugyanakkor a debreceniség, mint származási és szellemi közösség, mára tulajdonképpen megszűnt létezni. Hiszen a bennszülött, s több nemzedéken át bennszülött értelmiségi már vélhetőleg elenyésző kisebbségbe szorult a betelepülőkkel szemben, mint ahogy a kálvinista Róma is abba a furcsa helyzetbe került, hogy nincs, vagy alig van többségben a református elem Debrecenben, s talán a 20. század második felében volt is olyan pillanat, mikor több volt a görög katolikus mint a református.

Most, ha a debreceni folyóiratok szellemiségét nyomozzuk, akaratlanul is úgy teszünk, mintha ezeket összekötné valami. Holott elképzelhető, hogy a *Competito*-t több szál fűzi valamely más városbeli közgazdász fórumhoz, mint az

1 *Bata Imre: Az irodalom számvetése Debrecenrel. In: Ívelő pályák. Szépirodalmi, Bp. 1964. 59–60.*

Alföld-höz, s a Klió-t sem sok minden közelíti a Disputá-hoz. Ám ha a debreceni lapokról együtt akarunk beszélni, ha bennük nem is, de diszciplínájuk és Debrecen múltjában fel kellene tudni fedezni valami közöset. Hogy a célba vett kulturális és tudományos centrum, Debrecen nem főváros, éppen nem ritkaság a nagyvilágban, ilyen Weimar, Göttingen, Uppsala és még rengeteg hasonló. Viszont az adott esetben nem fővárosban, sőt nem is nagy városban működő centrumnak (hogy ne mindig nyugatra nézzünk), a finn Jyvaskylének, az orosz Kazánynak, az észti Tartunak mindig is volt valami egyéni színezete, valami speciális többlete.

Nos, Debrecennek is volt egy időben valami sajátos arculata, mely összeállt a vallásból, földrajzi környezetből, sőt valamelyest talán etnikai egységből is. (Különösen Jókai szerette emlegetni Debrecen népének színmagyar voltát, ami valóban meglephette, miután Pozsonyban, Pesten kisebbségben volt a magyar beszéd.) Magyar szakosként Debrecen környéki nyelvjárásról is tanultunk annak idején, ez is integrált valamelyest. A döntő formáló tényező azonban akkor bukkan fel, amikor „a tájon belül az embercsoportban az összetartozás és a különállás, a különösség tudata jelentkezik. Ekkor ez a kis közösség a maga létét már nemcsak anyagi szinten akarja biztosítani, hanem szellemi téren is dokumentálni: vezető emberei támadnak, hatalom birtokosai, és egy-egy törekvés, eszme megszálottai – intézményei alakulnak mintegy maradandó keretei gyanánt a szellemi energiáknak. Debrecenre térve: a 16. század nagy reformátorai, a későbbi főbírók, professzorok és költők, aztán a nyomda, az egyház, a Kollégium...”²

Nos, a 20. század során ilyen intézmények lesznek a folyóiratok, részben legalábbis ezek képviselik azt, ami valamely „képzelt közösség” lényegét hordozza.³ Ez a magatartás kezdettől tartalmazza a védekezésnek és a megmaradási szándéknak az elemeit, ami tényleges fenyegetettségéből származik, hiszen a katolikus egyház és a bécsi udvar sokszor gyilkos ellenszenvét kellett érzékelnie. Folyton engedni kényszerül, de belül megkeményedik, tudja, hogy nyelve és kultúrája, takarékosága és óvatossága, istenhite és tudománya őrizheti meg. Ez tartja meg évszázadokon át, de ez a kívülről jövővel szembeni bizalmatlanságának, lassúságának oka is. Konzervativizmusát és erős magyarságtudatát még a 20. század második felében is érzékelték. Volt amikor ez nemzeti hűségként és megbízhatóságként értékelődött fel: a szlovákos vidéken felnövő és a németes Pestről kormányával ideérkező Kossuth maga is elámul ezen.

Ez a magyarságtudat, s főképpen ez a szellemiség hogyan, miképpen ölti folyóiratok alakját az idők folyamán? „Az első debreceni folyóirat Orbán Pető és Oláh Károly vállalkozásából született, 1850-ben, *Csokonai lapok* címmel jelent meg. Érdeklődés híján néhány hónap múlva meg is szűnt. 1860-ban évkönyvvel kísérleteznek ismét, a *Csokonai Album*-mal, a következő esztendőben a *Debre-*

2 Barta János: A város és költői. In: Évfordulók, Akadémiai Kiadó, Bp. 1981. 364.

3 Anderson, Benedict: Imagined Communities. Reflections on the Origin and Spread of Nationalism. London, 1938.

ceni Emlény-t adják közre. 1861-ben Illésy György sokkal több szerencsével indítja a *Hortobágy* című lapot, ez a vállalkozás 1867-ig fungál. A *Déli*báb (1877–79) és a *Gyöngyvirág* (néhány szám után megszűnt) egészen jelentéktelen kísérletek, csak bibliográfiai emlékeztető törekvések. A 20. század első éveiben Rudnyánszky Gyula és Morvay Zoltán szerkesztésében kél útra a *Csokonai Lapok*, de ez is mindössze két esztendeig folyik, s Rudnyánszky Debrecenből való távozása elegendő arra, hogy a lap megszűnjék. Az első *Debreceni Szemle* ugyancsak szépirodalmi lapnak számít, de ez is csak 1912 és 1915 között egzisztál. Ahány vállalkozás, annyi rövid életű folyóirat, majd annyi bukás. Érdektelenségbe fűlnak a kísérletek, de abban sem sok köszönet van, amíg vannak folyóiratok. Provinciális, az országos szintnél jóval alacsonyabb tartalmi színvonalú írások gyűjtőhelye egy-egy ilyen lap, nincs sehol egy épkezláb program, a munkatársak többsége dilettáns és tehetségtelen.”⁴

Ady és Móricz is tölt egy-két évet Debrecenben, de inkább elégedetlenek annak szellemiségével. 1927-ben ezután egyszerre két folyóirat indul. Az inkább zsurnalisztikus szintű *Alkotás* szépirodalmi, a *Debreceni Szemle* tudományos, melyet nagyobbreszt az 1912-ben alapított, de igazából szuverén életet csak a 20-as évektől élő debreceni egyetem garnitúrája teremt. Az élő irodalom szempontjából roppant jelentőségű a 30-as években induló *Válasz* lesz, melyet a népi írók fórumának szokás nevezni, valójában a Babits uralta *Nyugat*-ot szűknek érző Németh László, az abba nehezen beleférő Gulyás Pál, s egy mindenféleképpen eredeti koncepciójú kör élteti. (Olyan nagyságok csatlakoznak, mint Fülep Lajos, Illyés Gyula, Szabó Lőrinc stb.)

A *Debreceni Szemlé*-t Hankiss János és Millecker Dezső szerkeszti, s az irodalom olyan roppant eltérő notabilitásai írnak ide, mint Hamvas Béla és Szerb Antal, Kardos Albert és Tolnai Gábor, Barta János stb. A mai olvasónak szemet szűrnak az első évfolyamok azon fiatal szerzői, akik később jeles professzorok lesznek Debrecenben: a nyelvész Papp István, az előbb germanista, utóbb neveléstudós Jausz Béla, a néprajzos Gunda Béla, a történész Varga Zoltán és Szabó István, a szépiró és teológus Makkai Sándor. S itt indulnak a század második felének tudós középiskolai tanárai; Tóth Béla, Ember Ernő, vagy Lengyel Imre, aki különböző tanszékek után az Egyetemi Könyvtárban kötött ki. A témák általában magyar irodalmiak és történelmiek, jó részük debreceni kötődésű, de közül a lap tanulmányt André Gide-ről is.

Beköszöntő cikkében Dr. Magos György abban látja a *Debreceni Szemle* feladatát, hogy a világháború és a forradalmak nagy pusztításai után megpróbálja hordani „az építési követ a magyar nemzeti műveltség nagynak, szépnak elgondolt templomához.” Ez a műveltség azonban nem lehet egyoldalú, nem lehet csak társadalomtudományi, ennél fogva megjelennek a lap hasábjain Debrecen

4 Bata Imre: A *Válasz* indulása. In: Ívelő pályák, Bp. 1964. 97–98.

ekorbéli legjelentősebb természettudósai is, pl. Berényi Dénes, a meteorológus és földrajztudós, a biológus Soó Rezső.

Az újjáélesztett *Debreceni Szemle* ma is él, sőt jubilál. A szerkesztést Gunst Pétertől átvevő ifj. Barta János szinte a lehetetlenre vállalkozik, de tegyük mindjárt hozzá, hogy sikeresen. Visszaadni azt, amit atomfizikus és filozófus, orvoskutató és irodalmár, pszichológus és agrártudós és mindenki más csinál, de nem egyszerűen egymás mellé téve, hanem meglátni, megláttatni azt, ahogy ezek egymást segítik és ellenpontoszák, s végül is egységes debreceni műhely benyomását keltik. Kiemelt szerepet kapnak itt a felsőoktatás és a tudomány elvi kérdései, mint a 2007. évi áprilisi számban Berényi Dénes cikkében, vagy Abádi Nagy Zoltán kolozsvári díszdoktori beszédében. (Ez utóbbi a felsőoktatási kultúráról szól.) Tág teret nyer itt az interdiszciplinaritás, mint Gaál Botond tanulmányában (a 2006. évi 4. számban): *A rend és szabadság keresztény gyökerei az európai civilizációban*. A tudományos kutatás és publikálás törvényei, normái is olyan témát jelentenek, ami minden részdiszciplína művelőjét érdekli. Ezen túl persze, a *Debreceni Szemle* több adott tudományág legfrissebb eredményeiről tájékoztatva olyan horizontját adja a debreceni, s a világméretű tudományosság-nak, ami csakugyan szenzáció.

Habár a *Debreceni Szemle* ünnepét üljük, mégis nyomatékkal kell szó essék az *Alföld*-ről, hiszen ha az elmúlt évszázad debreceni folyóirat irodalmáról beszélünk, kiemelkedően legfontosabb mégiscsak az, ami ennek az országos rangú lapnak az ötvenhét évfolyamában történt. De nemcsak ezért érdemel figyelmet, hanem azért is, mert egyúttal félszázad irodalompolitikai fordulatainak is hű tükrére. A kezdet itt sem volt könnyű. 1950-ben, helyi erővel és helyi célokkal indult, évi egy-két számmal, a szocialista irodalomeszmény mélypontján, még Sztálin életében, s Rákosi hatalmának zenitjén. Helyi hagyomány nagyon is van (az Ady Társaság, a *Válasz*), 1950-ből visszatekintve azonban mindez idealista, nacionalista, narodnyik és minden egyéb elítélendő volt. Az Ady Társaság egykori korifeusai, Juhász Géza és Kardos Pál most kénytelenek sztálinista jelszavakat hangoztatni. (Jellemző, hogy 1954-ig az *Alföld* neve *Építünk* volt, ezzel is igazodva a szocializmus építésének lendületéhez.⁵)

Sztálin halála és a mindenféle „olvadás”-ok után a lap is igényesebb lett. A művelt és felvilágosult Koczogh Ákos főszerkesztette (aki az egyetemen világirodalmat tanított), s akinek majd 56-os szereplése miatt kell távoznia. De már a kezdetektől ott van a szerkesztőségben Boda István költő és újságíró, akkor egyetemi hallgató, aki ma is állandó rovattal rendelkező munkatársa a *Hajdú-Bihari Napló*-nak, ami azt jelenti, hogy az *Alföld* indulása egyszerre van közel és távol tőlünk. (Ilyen merészségre, hogy egyetemi hallgatót ültessen a szerkesztő-

5 Juhász Béla: Folyóirat „vidéken”. In: Irodalom és valóság, Szépirodalmi Kiadó, Bp. 1977. 384–422.

ségbe, majd Juhász Béla „vetemedik” a 80-as években, amikor a harmadéves Keresztury Tibort hozza be.)

Az 57–58-ban újrainduló *Alföld*-nek hamarosan Mocsár Gábor, az ismert prózaíró kerül az élére, s a folyóirat ekkor először vált ki országos figyelmet. Részben 56 után börtönbüntetést szenvedett, az egyetemről eltávolított fiatal kritikusok tartoznak a körébe a 60–61-es amnesztiák után (Kiss Ferenc, Székelyhidny Ágoston, Simon Zoltán), részben Mocsár valamiféle szekértáborot hirdet meg a 61 utáni szabadabb légkörben, amit a pártközpont a liberalizáló tendenciák ellenére megsokall. Ellenzéki, parasztcentrikus, nacionalista, városellenes tévelygések miatt Mocsárnak mennie kell. (A „városellenes”, természetesen, fedőnév, hiszen Debrecen éppen elég régen város már ekkor: az újraéledő népi-urbánus ellentétben a népies irány felvállalása a vád.)

Ettől kezdve az *Alföld* nem egy a szocialista irodalmi fórumok közül, hanem arca van, a hivatalos ideológia szempontjából nacionalista és népi, egy kicsit ellenzéki, egy kicsit konzervatív (ekkoriban rehabilitálják az avantgárdot). Gyanút kelt az is, hogy egyre nagyobb mértékben kerül a lap profiljába a határon túli magyar irodalmak kérdése. A helyzet tehát feszültségekkel teli, de ekkor szerez a lap híveket is, Illyést, Csoórit, másokat, s egyáltalán az ide érkező egyetemisták (Görömbei Andrással 1963-ban kezdjük az első évet) érzik, s talán élvezik is, hogy valami fontosnak és érdekesnek a tanúi, később egyre inkább szereplői. A lap szépirodalmi rovata most már évek óta az ország legjava íróitól is közöl (Mándy, Németh László), leginkább újat mégis a Barta-iskolában felnevelődő kritikusok és irodalomtörténészek adnak országosan: Kiss Ferenc, Kovács Kálmán, Juhász Béla, később Fülöp László. Fiatal költők kötődnek a laphoz, például Ratkó József, Buda Ferenc. Barta János a vulgármarxizmus alaptételeit támadja, vitát kezdeményez a tükrözésről (a Lukács György-féle esztétika alapkategóriája ellen). Az egyetemre kerül Szabolcsi Miklós, Aczél György és a pártközpont bizalmasa, egyébként Párizst járó, liberális literátor, aki támogatja Bartát, és az 56 után az egyetemről elüldözött Julow Viktor visszatérését, s a fiataloknak is mellé áll egy-egy kényes pillanatban. De (ahogy akkor szerették mondani) a kor tragikus ellentmondásai is megmutatkoznak. 1964-ben Baranyi Imre, a politika bizalmát élvező fiatal irodalomtörténész és kritikus (ő is az egyetemi Irodalmi Intézet oktatója) lesz a főszerkesztő, de talán túl sokat vállal, talán felőrli az egyre szabadabb légkör, s a mégis „diktatúra” feszültsége, s 1968-ban öngyilkos lesz. Utóda Kovács Kálmán, aki a 70-es évek közepéig jegyzi a lapot, miközben tovább nő a folyóirat, főleg a tanulmány és kritika rovat tekintélye. De indulnak innen jelentős költők is, például az az Oravecz Imre, akit ma az országos élvonalba sorolnak sokan.

Újabb válság (ezúttal inkább személyi) 1977–78-ban. Az előző periódus végén már Görömbei András is bekerül a szerkesztőségbe (igaz, csak szerződéses), aki pedig ekkorra már ellenzéki és nacionalista címkét kap az országos iro-

dalompolitikában. Őt már nem engedik be az új szerkesztőségbe, amely Juhász Béla és Márkus Béla vezetésével újabb nyitásokat produkál. A 80-as években már Tandori Dezső és más transzavantgárd szerzők (Aczél Géza jóvoltából), még Esterházy Péter is favorizált szerző anélkül, hogy a lap hátat fordítana a népi íróknak, a kisebbségi témáknak, s az elméleti kiindulásnak, magyarul: továbbra is Németh László és Barta János az orientációs pont. Közben megjelenik az irodalomelmélet és magyarázat új, nagy fordulata, és sok mindent egykori debreceniek közvetítenek, pl. Kulcsár Szabó Ernő.

A következő fordulat már a jelenbe visz. Az 1990-es években többször átalakul a szerkesztőség, Márkus Béla, aztán tartósabban Aczél Géza kerül a folyóirat élére, ő egészen máig. A rendszerváltás után a korábbi ellenzékiesség értelmét veszíti, a lap szükségképpen apolitikusabb lesz, de irodalomtudományi érdeklődése, s az élő irodalom kiválóságai iránti befogadó készsége megmarad. Mondani sem kell, hogy az elmúlt évtized értékeléséhez még hiányzik az időtávlat, de az máris elmondható, hogy az *Alföld* olyan eredményeket ért el az 1960-as évektől, amelyet debreceni folyóirat még soha: az ország legjobbjai közt tartották és tartják számon, méghozzá olyan fórumként, amelynek önálló arca és funkciója van az egyetemes magyar irodalomtörténetben.

A *Debreceni Disputá*-t akár úgy is foghatnánk fel, hogy az *Alföld* ellenlábasaaként hozták létre, ám ez a valóságban egészen másként mutatkozik meg. Mert nyilvánvaló, hogy a *Disputa* nem utánozhatta az *Alföld*-et, annak megduplázása nemcsak értelmetlen, de felesleges is lett volna. Természetesen vannak közös szerzőik, hasonló rovataik, ám mégis teljesen másra törekedve válhatott szuverén és értékes lappá. Az *Alföld* nivós tanulmányokat közül Magyarország minden részén élő kitűnő szerzőktől, a legkülönbözőbb témákról, s igyekszik szóhoz juttatni a legjava írókat és költőket országos benépesítéssel. A *Disputa* szinte kismonográfia méretű tanulmányokat nem vállal, ürge és okos, mint egy hetilap. Nem az innen-onnan odakerült kéziratokat hozza le sorba rakva, hanem témák, gondolati rejtvények, ötletek, napi dilemmák köré csoportosít nagyon különböző műfajú írásokat. Filozofikus indíttatású, de gyakran publicisztikus lendületű, válaszkereső fórum ez, melynek szerkesztői páratlan kíváncsisággal és invenciózussággal tartják rajta kezüket a közélet (leginkább talán az egyetemisták) „ütőer”-én: mi érdekes? miről akarnak olvasni? miről akarnak írni? A szerzők többsége debreceni, méghozzá a legjobb életkorban, 25 és 45 éves kor között. Érdekes és tanulságos a lap személyi politikája: nincsenek átok alatt állók, nincsenek tévedhetetlenek. Lazán és jóindulatúan kezeli-figyeli az eltérő álláspontokat olyan szellemi kilátópontról, ahonnét sem hódolni, sem sértegetni nem szokás. (Merthogy ez nem is megengedhető, nem is szükséges.)

A *Vulgo* igazi áttörés. Nemcsak azért, mert Vajda Mihály maholnap húszszentdős debreceni jelenlétének terméke, hanem azért, mert valami tökéletesen újat ad. Az 1950–60-as években lényegében csak a marxista–leninista filozófia volt

hozzáférhető. A 70-es években a marxista esti egyetemen már Nietzsche, sőt Wittgenstein is téma lett, a rendszerváltást megelőző évtizedben pedig Gadamer-től le és fel minden megjelenhetett. A *Vulgo*-nak mégis maradt dolga. Ontja a fordításokat és az értelmezéseket. Talán ez hozza a legtöbb újat a korábban emlegetett debreceniséghez képest, újdonságértéke mellett azonban objektív tudományossága, sokarcúsága, s jó értelemben vett liberalizmusa is pluszt jelent.

A *Competitio* a Debreceni Egyetem Közgazdaságtudományi Karának periodikája, s ennyiben kicsit el is üt a tárgyalt folyóiratoktól. Hiszen karoknak, intézeteknek, sőt tanszékeknek is vannak tudományos kiadványai, melyekről itt most nem eshetik szó. A *Competitio* nyilván abban különbözik ezektől, hogy a közgazdaságtan ma valóban nem egy a tudományok közül, hanem beszédtema a villamoson, az egyetem folyosóin. Ami tehát a közgazdaságtudományban a nagy, maradandó értekezések elkészülését nehezíti (hogy ti. elvek és axiómák percek alatt dőlnek össze), az szükségképpen meg is növeli a szélesebb érdeklődést a *Competitio* számai iránt. Kit ne érdekelnének ilyen témák: adózás és megtakarítás, az oktatás költségei és finanszírozása, mitől egyetem az egyetem, fejlődésértelmezések, az euro és az új tagállamok. (S minderről szó van a *Competitio* 2007. évi 1. és 2. számában.)

Végül: néha a legkevésbé látványos vállalkozások a leghasznosabbak. A tizenhatodik évfolyamába lépő *Klio*, melyet Papp Imre főszerkeszt, a legújabb és legnívósabb (többnyire idegen nyelvű) szakmunkákat teszi hozzáférhetővé középiskolai tanárok és kutatók számára. Nagy dolog ez, mert féltő, hogy a magyar történelemszemlélet gyakran rekedt meg sérelmeink és emlékeink befolyásolta koncepciókban. Így azután a nem szakember is (mint például én) alig tudja letenni, mert folyton olyan cikkekre bukkan, mely olyasmit világít meg, amire évtizedek óta keresi (hiába) az objektív választ.

Ezelőtt 30–40 évvel volt szokás azzal a formulával zárni hasonló áttekintéseket, hogy az elért eredmények a további kibontakozás garanciái. Nos, valóban soha nem volt ilyen gazdag, ilyen sokarcú Debrecen folyóirat- és kiadványkínálata. Ez azonban (ha jól fogjuk fel) valóban nem egy folyamat diadalmas végpontja, hanem egy új és nélkülözhetetlen fejlődés kezdő pontja kell, hogy legyen. Egyre többen mondják azt, ami sokunk aggódó tapasztalata: Magyarország rengeteg időt és energiát, anyagi és szellemi erőt herdált el a rendszerváltás óta. Ha most sem kap észbe, végképp lemarad és tönkremegy helyrehozhatatlanul. A magyar tudománynak, gazdaságnak, kultúrának, politikának most már csakugyan össze kellene szednie magát, s a sokat emlegetett (de az elmúlt másfél évtizedben nem sok csúcsteljesítményt produkáló) magyar tehetségnek nem utolsó sorban a Debrecenből induló hatalmas vállalkozások (Arany Jánostól Bay Zoltánig) példáját kellene követni. A fórumok, a keretek ezúttali számbavétele is hozzásegíthet ahhoz, hogy a politikai kisszerűség és a másokat hibáztató önfelmentés csapdáit elkerülve feladat és tehetőség egymásra találjon, s nagyot, halhatatlant alkosson.